

BIULETYN
Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego

WARSZAWA MARZEC 1949 Nr. 3 (26)

Wydaje Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, W-wa, Smulikowskiego 6-8.

Współpraca P. T. K. z K. C. Z. Z.

Na skutek otrzymanego z Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego zaproszenia, Wydział Oświatowo-Kulturalny Komisji Centralnej Związków Zawodowych wydelegował do Zarządu Głównego P. T. K. swoich stałych przedstawicieli w osobach ob. ob. Nawrockiego, dr R. Fleszarowej i W. Kowalskiego.

Przewodniczącą Komisji Krajoznawczej K. C. Z. Z. została dr. Regina Fleszarowa, sekretarzem ob. Nawrocki. W skład tej Komisji z ramienia PTK wchodzą: K. Staszewski, St. Lenartowicz, Z. Tokarski. Komisja odbyła pierwsze organizacyjne posiedzenie i ustaliła plan pracy na najbliższą przyszłość.

W najbliższym czasie Oddziały PTK otrzymają z Zarządu Głównego instrukcję w sprawie współpracy z miejscowymi komórkami Związków Zawodowych zgodnie z wytycznymi, ustalonymi na zeszłorocznym zjeździe działaczy świetlicowych KCZZ we Wrocławiu.

Współpraca P. T. K. z P. T. T.

Komisja Porozumiewawcza Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego przeprowadziła już dwie wspólne konferencje w sprawie form współpracy obu spokrewnionych towarzystw krajoznawczo-turystycznych. Rozmowy te ujawniają całkowitą zgodność poglądów obu zainteresowanych stron i mają na celu zespolenie sił obu towarzystw rozproszonych na obszarze całego państwa.

Wyniki tych rozmów będą przedmiotem rozważań zjazdów delegatów obu towarzystw. Termin zjazdu delegatów PTK podany zostanie do wiadomości Oddziałów zgodnie z wymogami Statutu.

W sprawie składek z tytułu par. 12 Statutu.

Zarząd Główny przypomina Zarządom Oddziałów PTK, iż składki na rzecz Centrali z tytułu paragrafu 12 Statutu winny być przez Oddziały wpłacane regularnie conajmniej raz na kwartał. Zgodnie z uchwałą Zjazdu Szczecińskiego, składka z tytułu par. 12 wynosi 30 zł miesięcznie od członka, i taką kwotę pomnożoną przez liczbę członków Oddział winien wpłacać na rzecz Zarządu Głównego. W zamian za składkę członkowie otrzymują bezpłatnie „Ziemię".

W związku z kilku nadesłanymi pytaniami informujemy, że podniesiona cena prenumeraty Ziemi nie dotyczy członków PTK. Członkowie otrzymują nasz miesięcznik na dawnych warunkach, opłacając prenumeratę w ramach normalnych składek członkowskich.

Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Przeszłości.

W dniu 17 marca w siedzibie Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki odbyło się posiedzenie, mające na celu omówienie ewentualnego reaktywowania Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości, organizacji powstałej niemal równocześnie z Polskim Towarzystwem Krajoznawczym, a mającej wspólne cele działania oraz pokrewne założenia statutowe.

W posiedzeniu wzięli udział dawni członkowie reaktywowanej organizacji w osobach prof. Jana Witkiewicza, prof. Zachwatowicza, przedstawiciele Państwowego Instytutu Historii i Sztuki prof. dr Starzyński, dr J. Starzyńska, przedstawiciele Naczelnej Dyrekcji Muzeów dyr. Dębnicki, konserwator dr Szymański, dr Herbst. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze reprezentował V. Prezes J. Kołodziejczyk.

W czasie dyskusji zebrani jednogłośnie podkreślili pokrewność działania Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i przedwojennego Tow. Opieki nad Zabytkami.

Wyrażono pogląd, że ta wspólna działalność w układzie stosunków Polski powojennej winna oprzeć się o komórki terenowe Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Rozważano również celowość powoływania specjalnej organizacji dla celów opieki nad zabytkami przeszłości, skoro tę rolę może spełniać Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.

Dla szczegółowego przepracowania wymienionego zagadnienia wybrano trzyosobową komisję w składzie: prof. Witkiewicz, dr Szy-

mański i Józef Kołodziejczyk. Komisja ta w terminie do dnia 4 kwietnia zobowiązana jest przedłożyć odpowiednie wnioski.

Koła Krajoznawcze Młodzieży Szkolnej PTK w roku 1948.

Zarząd Główny PTK otrzymał od Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej PTK sprawozdanie z działalności Kół w roku 1948, opracowane przez p. Piotra Czapika, członka Zarządu Komisji. Sprawozdanie to obejmuje działalność kół terenowych.

Komisja ma w swej kartotece 286 zarejestrowanych Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej PTK. Według przybliżonych danych Koła te obejmują 25 tysięcy członków. Każde Koło obowiązane jest przynajmniej raz do roku przesłać Komisji sprawozdanie ze swego stanu organizacyjnego oraz działalności rocznej. Obowiązek ten w roku 1948 spełniło tylko 25 procent Kół, to jest około 100.

Utrzymanie stałej łączności ze wszystkimi Kołami wymaga odpowiedniego personelu administracyjnego oraz funduszów, które niestety są szczupłe. Dlatego też Komisji jest trudno wyegzekwować w pełni sprawozdania z rocznej działalności.

Jak pracują Koła Krajoznawcze Młodzieży? Jedną z poważniejszych dziedzin pracy są referaty opracowywane przez członków Koła i ich Opiekunów. Na ziemiach odzyskanych referaty dotyczą przeważnie dziejów miast, w których działają Koła. Referaty te umożliwiają zapoznanie się młodzieży z odzyskanymi dla Polski miejscowościami. Dla przykładu podamy tematy referatów Koła Krajoznawczego przy Państw. Liceum Pedagogicznym w Słupsku: „Historia miasta Słupska", „Dawni Słowianie na ziemi Słupskiej", „Krajobraz ziemi Słupskiej", „Słowińcy pod Gardnem i Łebą", „Historia i dzieje geologiczne Pomorza Zachodn".

Zaznaczyć należy, że tematyka związana z Ziemiami Odzyskanymi przewija się przez sprawozdania niemal wszystkich Kół. Krajobraz i dzieje tych ziem wywołują stałe, niesłabnące zainteresowanie młodzieży krajoznawczej.

Drugim działem prac naszych Kół są wycieczki krajoznawcze. Ze sprawozdań wynika, że przeciętnie każde Koło organizuje 5 wycieczek rocznie. Są to wycieczki jednodniowe lub też dłuższe wędrówki: piesze, kolejowe, przy użyciu samochodów ciężarowych, rowerów itp. Młodzi krajoznawcy zwiedzają zabytki przeszłości, przyrody, fabryki, dorobek wsi współczesnej, muzea, urządzenia cywilizacyjne itd.

Interesujące wyniki dają również opracowania ankiet krajoznawczych. Ankiety te gromadzone przez Komisję umożliwiają gromadzenie wartościowych materiałów, zbieranych przez młodzież w terenie. W pierwszym rzędzie wykorzystywane są przez szkolne gazetki krajoznawcze wydawane niemal przez każde Koło. Dla przykładu podamy opracowania, wykonane przez Koło Krajoznawcze Państw. Liceum w Wadowicach na temat ankiety: Co wiem o przeszłości mojej wsi opracowaną w stosunku do 10 wsi okolicznych. Opracowano architekturę 3 kościołów, opisano trzy rodzaje ludowych uroczystości wiosennych, opisano wysiedlanie przez Niemców ludności polskiej we wsiach: Mucharz, Poręba, Żegoty, Roszyny, opisano cmentarze w dwu miejscowościach, szkołę w jednej wsi, pieśni ludowe zanotowano w trzech wsiach, opisano elektryfikację powiatu wadowickiego, organizację Samopomocy Chłopskiej w dwu miejscowościach, zabytki budownictwa drewnianego w jednym mieście.

W podobny sposób kształtuje się praca przy kwestionariuszach w innych Kołach. Podany wyżej przykład ilustruje wszechstronność prac.

Przy wielu Kołach działają Sekcje Ochrony Przyrody. Jak pracuje taka Sekcja, ilustruje to przykład z Białej Krakowskiej: (Lic. Administracyjne), w zimie zorganizowano opiekę i prowadzono gazetkę z zakresu ochrony przyrody, zorganizowano uroczystość w związku ze Świętem Lasu, opracowano cztery referaty na temat ochrony przyrody.

Koła zorganizowały 14 obozów krajoznawczych, przeważnie dwutygodniowych. W czasie tych obozów przygotowano szereg interesujących opracowań, dokonano zdjęć fotograficznych, wykonano wiele rysunków i szkiców. Dorobek Kół Okręgu Krakowskiego na wystawie w Krakowie ujawnił z zakresu obozów krajoznawczych poważne podejście młodzieży do pracy krajoznawczej.

Koła Krajoznawcze w wielu wypadkach pomagają Oddziałom PTK w ich pracy. Przykłady tej pomocy podawaliśmy niejednokrotnie na łamach Biuletynu.

Omawiając dorobek Kół Krajoznawczych nie sposób pominąć pracy Opiekunów tych Kół. Inicjatywa tych Opiekunów, ich osobisty udział w pracach są często czynnikiem decydującym o powodzeniu pracy Koła.

W uznaniu roli tej pracy Zarząd Główny PTK uznaje wszystkich zarejestrowanych w Komisji Opiekunów za członków zwyczajnych PTK bez obowiązku wpłacania składek członkowskich. Opiekunowie otrzymują bezpłatnie nasz miesięcznik krajoznawczy — „Ziemię".

Pragniemy na tym miejscu zaapelować do tych Kół Krajoznawczych, które nie spełniły swego obowiązku organizacyjnego, o bezzwłoczprzesłanie do Komisji Kół Krajoznawczych w Krakowie sprawozdania za rok 1948 z rocz-

...j działalności Koła. Każde Koło winno również prenumerować swój organ centralny „O r l i L o t".

Z działalności prelegenta objazdowego PTK

Prelegent objazdowy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego p. Kazimierz Rapacz w ciągu sześciu miesięcy roku szkolnego 1948-49 wygłosił 178 odczytów krajoznawczych w szkołach, w świetlicach Związków Zawodowych, Związku Młodzieży Polskiej, Służby Polsce, świetlicach domów wczasowych, w Oddziałach P. T. K.

Prelegent objechał teren wzdłuż następujących tras:

1. Radom — Kielce — Sandomierz — Puławy— Kozienice.
2. Poznań — Gniezno — Leszno — Wolsztyn — Międzyrzecz. — Świebodzin — Międzychód— Nowy Tomyśl — Sulechów.
3. Wrocław — Kłodzko — Wałbrzych — Duszniki — Kudowa — Nowa Ruda — Jelenia Góra.
4. Warszawa — Spała, Tomaszów — Pruszków.

W związku z prelekcjami naszego prelegenta Zarząd Główny otrzymuje korespondencję z podziękowaniami za odczyty.

I tak Kierownictwo świetlicy „Pafawag" we Wrocławiu pisze do nas:

„Prelegent rozbudził wśród naszych pracowników wielkie zainteresowanie dla Sztuki i Piękna i swą udaną prelekcją ożywił naszą działalność świetlicową tak, że ze strony świata pracy wyłania się inicjatywa organizowania dalszych podobnych odczytów. Prosimy Zarząd Główny o częstsze skierowywanie na Dolny Śląsk i do Wrocławia tego rodzaju prelegentów, a wówczas rzeczywiście upowszechnimy kulturę".

Kierowniczka Oddziału RTPD w Kłodzku pisze:

„Taka praca to prawdziwe rozpowszechnienie kultury i sztuki, które to hasło stawia przed sobą Polska Ludowa. Należy sobie życzyć, by tego rodzaju prelekcje były popierane przez wszystkie instytucje".

Nasz prelegent jeździ po kraju z własnym aparatem projekcyjnym, własnymi przeźroczami. Najczęściej zamawianymi tematami jego prelekcji są: „Piękno Krakowa" i „Jan Matejko".

W sprawie turystyki wodnej.

(Okólnik do Zarządów wszystkich Oddziałów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w miejscowościach położonych nad wodą).

Zgodnie z § 48 Statutu Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, przewidującym tworzenie przez Oddziały P. T. K. Sekcji specjalnych działów turystyki sportowej, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego nawiązał porozumienie z Polskim Związkiem Kajakowym w celu ustalenia zasad ścisłej współpracy między Polskim Towarzystwem Krajoznawczym i Polskim Związkiem Kajakowym w dziedzinie uprawiania przez członków P. T. K. kajakowstwa krajoznawczo-turystycznego i przyczynienia się do rozwoju turystyki wodnej w Polsce.

W myśl tego porozumienia Zarząd Główny wzywa wszystkie Zarządy Oddziałów P. T. K., mających swe siedziby w miejscowościach, położonych nad wodą, do utworzenia wśród swych członków Sekcji Turystyki Wodnej. Zadaniem tych Sekcji będzie uprawianie przez ich członków krajoznawczej turystyki kajakowej, oraz propaganda i organizacja tej turystyki na terenie działalności Oddziału.

Zarząd Główny przypomina, że w myśl statutu członkami danej Sekcji mogą być członkowie P. T. K. bez ograniczenia terytorialnego, tj. także nie należący do ich Oddziału macierzystego.

Zgodnie z § 49 Statutu Zarząd Główny wyznaczy w czasie najbliższym w łonie swym Komisję Turystyki Wodnej, jako organ, uzgadniający działalność wszystkich Sekcji Turystyki Wodnej przy Oddziałach i współpracujący bezpośrednio z Zarządem Głównym Polskiego Związku Kajakowego. Komisja opracuje regulamin ramowy, który, po zatwierdzeniu go przez Zarząd Główny, zostanie rozesłany zainteresowanym Oddziałom.

Sekcje Turystyki Wodnej zgłoszą przynależność do Polskiego Związku Kajakowego (Zarząd Główny — Kraków, Parkowa 9) i otrzymają od Komisji Turystycznej Polskiego Związku Kajakowego (Warszawa, Kryniczna 5) instrukcje i pomoc w zorganizowaniu i prowadzeniu Sekcji, oraz w ewentualnym wyszkoleniu członków, którzy, jako członkowie Sekcji, należącej do Polskiego Związku Kajakowego, będą mogli korzystać ze wszystkich ułatwień, pomocy, zniżek itp., przysługujących Polskiemu Związkowi Kajakowemu, oraz ubiegać się o odznaki turystyczne i nagrody P. Z. K.

O powstaniu w łonie danego Oddziału P. T. K. Sekcji Turystyki Wodnej zechcą Zarządy Oddziałów powiadomić niezwłocznie Zarząd Główny P. T. K. (Komisję Turystyki Wodnej).

Okręg P. T. K. w Szczecinie.

W dniu 13 stycznia rb. utworzony został w Szczecinie Okręg Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Do prac powołano następujące wydziały: organizacyjny, turystyczny, Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej P. T. K., oraz akcji turystycznej.

Prezesem Zarządu Okręgu został inż. Tadeusz Janiszewski, Dyrektor Kolei Państwowych, wiceprezesami: Kurator Władysław Łasisz, Naczelnik Wojew. Wydz. Komunikacyjnego ob. Jan Amon, oraz mgr. Czesław Piskorski.

Sekretarzem — Bolesław Czwojdziński, skarbnikiem — Tadeusz Zamojski.

Poza tym w skład Zarządu Okręgu weszło jeszcze 14 osób, reprezentujących szereg instytucji miejscowych, zainteresowanych krajoznawstwem i turystyką.

Siedziba Okręgu: Szczecin, Plac Batorego 2.

Oddział P. T. K. w Piotrkowie.

W niedzielę 30 stycznia br. odbyło się Walne Zebranie Członków Oddziału. Zebranie było bardzo liczne, co świadczy o interesowaniu się członków organizacją.

Ze sprawozdania Zarządu Oddziału wynika, że w porównaniu z ub. rokiem liczba członków powiększyła się o 50% i wynosi obecnie 300 osób. Członkowie Zarządu pracowali w 4 Sekcjach: Muzealno-biblioteczuej, Wydawniczo-Odczytowej, Fotograficznej i Wycieczkowej.

Oddział opiekuje się 3 Kołami Krajoznawczymi Młodzieżowymi i czyni starania o powiększenie ich liczby. Duże usługi w szerzeniu idei Krajoznawczej oddaje Oddziałowi Biuro Turystyczne i założone w powiecie cztery delegatury (w Rozprzy, Gorzkowicach, Wolborzu, Sulejowie).

Zarząd Oddziału nawiązał kontakt ze świetlicami pracowniczymi i realizuje program zgodnie z intencjami Zarządu Głównego.

Ustosunkowanie się Władz Państwowych i Samorządowych jest bardzo przychylne i umożliwia, dzięki subwencjom, prowadzenie Muzeum P. T. K.

Zamierzenia Oddziału na 1949 rok, obejmują prócz spraw wymienionych, pełne uruchomienie Muzeum i oddanie biblioteki do użytku publicznego, wydanie monografii Piotrkowa (Tryb.) z ręk[...] rzenie schro[...]

W wyniku wyborów prezesem Oddziału został wybrany ponownie prof. Ribner Jan, a zeszłoroczny Zarząd Oddz. uzupełniono nowymi członkami w osobie: mgr. Balda Adama, inż. Kłopotowskiego Bohdana, naczelnika Nowakowskiego Tadeusza, Misiurskiego Zacheusza i Rogalskiego Henryka.

Do Komisji Rewizyjnej powołano: Borasa Ignacego, prof. Kasterskiego Eugeniusza, prof. Tokarskiego Józefa i Wysockiego Mariana.

Kurs krajoznawczy dla kierowników świetlic w Kielcach.

Idąc za wskazówkami Zarządu Głównego PTK, Oddział Kielecki PTK zorganizował 10-cio dniowy kurs krajoznawczy dla kierowników świetlic Związków Zawodowych w Kielcach. W kursie wzięło udział 30 osób. Opracowano następujące zagadnienia: Region Świętokrzyski jako jednostka geograficzna, Przyroda gór Świętokrzyskich, Bogactwa naturalne regionu, Pomniki górnictwa i hutnictwa na terenie regionu, Historia regionu, Szlaki turystyczne w górach Świętokrzyskich, Zabytki budownictwa, Parki Narodowe i ochrona przyrody.

Prelegentami byli członkowie PTK dyr. Edmund Massalski, kier. Sylwester Kowalczewski i dr Jan Pazdur. Wiele wysiłku w organizację kursu włożył sekretarz PTK Konrad Poniewierski.

Nawiązanie kontaktu ze związkami zawodowymi na tym odcinku dało pomyślne wyniki. Uczestnicy pilnie uczęszczali na wykłady, zorientowali się w zagadnieniach regionalnych, otrzymali instrukcje wycieczkowe.

Errata.

W składzie Zarządu Oddziału Elbląskiego PTK, podanym w grudniowym numerze Biuletynu pominięto przez omyłkę nazwiska następujących członków Zarządu: ob. Oczesalskiej, ob. Filipinkowej i ob. Tatarynowicza.

Spis treści:

Prenumerata roczna 500 zł, półroczna 275 zł, kwartalna 150 zł. Zeszyt pojedynczy 60 zł.
Przedpłatę przyjmują urzędy pocztowe na konto czekowe P. K. O. Nr I-1401. Warszawa.

Redaguje Komitet. Wydawca: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.

Redakcja i Administracja: Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8 III p.

Drukarnia Krakowska W. Grzelak i Sp. w Warszawie, Wolska 19. B-71587